

наповнення матеріалами, багато з яких можуть бути віднесені до людинознавства досить умовно).

Таким чином, метою викладання цієї навчальної дисципліни можна вважати формування знань, вмінь і навичок, що сприятимуть розвитку й подальшій особистісній соціалізації майбутнього фахівця в таких аспектах: фізіологія людини; психологія особистості; соціологія особистості; духовність особистості. Головне ж її завдання – надати майбутньому фахівцю, сферою діяльності якого є «людина – людина», цілісне уявлення про людину

В умовах переходу від соціоцентричної світоглядної парадигми до індивідоцентричної важливим залишається формування системи цінностей майбутнього фахівця, де б загальнолюдські і національні цінності були панівними, а принципи гуманізму, патріотизму, справедливості – базовими. Мова йде про формування людиноцентричної спрямованості світогляду фахівця. Інформаційна цивілізація з її індивідоцентричною світоглядною парадигмою спонукає до формування не стільки соціально типового, скільки особливо індивідуального, тобто індивідуальності кожної людини. Мета навчально-виховного процесу – формування особистості, основоположним мотивом якої є не просто набуття знань, вмінь та навичок для отримання якомога більшої зарплатні (негативна спрямованість особистості), коли моральний аспект професії мало кого цікавить, а такої особистості, основою світогляду якої є гуманістичні цінності. Такий фактор має серед інших сприяти вирішенню однієї з найактуальніших проблем сучасності – необхідності створення умов для формування особистості, що здатна не тільки до індивідуальної самореалізації та конкуренції, а особистості цілісної, спроможної до виявлення вищих людських якостей, які й визначають її світоглядну, громадянську і життєву позицію.

Качан К.Є.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НЕОЯЗИЧНИЦТВО У ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Сучасне неоязичництво розкривається в епоху постмодернізму, яка пов'язана з кризою віри в розум і його безмежні можливості, віри в упорядкованість універсуму і людської культури, віри у прогрес – можливість і неминучість вдосконалення та гармонізації світу, віри в науку. Перехід до нового типу свідомості в епоху постмодерну здійснюється як перехід від класичної раціональності до раціональності постнекласичної.

Наука в концепціях постмодерністів перестає бути привілейованим способом пізнання, позбавляється колишніх претензій на монопольне володіння істиною. Існуючі протиставлення природничих і гуманітарних наук або знімаються, або послаблюються і релятивізуються. Постмодернізм знімає

протиставлення раціонального та ірраціонального, науки і літератури, науки і релігії, вважаючи, що між ними немає принципових відмінностей. Деякі постмодерністи пропонують не тільки реабілітувати релігію і зрівняти її з наукою, але і повернути їй колишній пріоритет, оскільки саме вона, на їхню думку, дає абсолютні, фундаментальні, «початкові істини».

Отже, у «новій раціональності» наука урівнюється з іншими формами чи проявами свідомості – релігією, міфом, магією, грою, мистецтвом, поезією, самим мовленням, усією сукупністю «культурного космосу», а такі форми душевної діяльності як сон, марення, фантазія набувають характеру справжніх проявів людської сутності [1]. Як наголошує Г. Лозко, існування обох начал породжує гармонію Всесвіту. Єдність природного (матеріального) і духовного (ідеального, божественного) була головною засадою життя і побуту язичників [2]. В. Шаяном ставилося завдання синтезу «старої віри із наймодернішим становищем науки, а зокрема філософії» [3, с. 68]. Як зазначає О. Гуцуляк «якщо у класичних греків переважав раціональний первінь над інтуїтивно-ірраціональним, а у ранньому неоязичництві Фр. Ніцше та модерністів навпаки – інтуїтивно-ірраціональна епістемологія над «ідеологією», то у сучасному неоязичництві жоден з цих первнів не є переважаючим» [1, с. 106]

Таким чином, аналізуючи розвиток постмодерної культури в умовах глобалізації можна зауважити, що величезна роль належить екологічній свідомості, що паралельно формується, центральний момент якої – переконаність у нерозривному зв'язку антропогенного та природного середовищ і холистичної сутності світу в цілому. По суті, в даний час відбувається повернення до неоплатонічної, метафізичної і холистичної концепції світобудови, де ціле зумовлює властивості частин, а ідеальне передує матеріальному. Спираючись на вчення К. Юнга, стверджується тотожність особистості світу, оскільки в її несвідомому записано все суще, що дає можливість розширити індивідуальну свідомість до планетарної. У становленні холистичної парадигми свідомості чимале значення має тенденція переходу від індивідуалістичної ідеології до комунітарної, яка допомагає долати соціальну ентропію. Паралельне звернення до екології та комунітарності є цілком логічним, так як в основі обох лежить принцип взаємозв'язку і взаємозалежності. Таким чином, уявлення про цілісність природи та соціуму складають базис сучасної філософської моделі світу, неминуче визначаючи і специфіку постмодерністського дискурсу.

Для сучасного неоязичництва характерне уявлення про наступ «нової форми свідомості», пропагування ідеї спіритичного пробудження, космічної свідомості, холізму (цілісного підходу до людини і світу з їх нерозривним зв'язком і взаємодією). На перший план висуваються екологічні проблеми, пропонується природоузгоджений стиль життя. Ідеям сучасних неоязичників притаманне прагнення підвищити свій людський потенціал, досягти гармонійних відносин з навколишнім середовищем. Удосконалення особистості пов'язується з розвитком фізичних, психічних та інтелектуальних складових людини і набуття, завдяки цьому, гармонійних відносин зі світом. Реалізація удосконалення вбачається не у «царстві небесному», а в земному існуванні, в

результаті своїх власних досягнень. Отже, сучасному неоязичництву притаманний «потяг до «синтезу духа та тіла» ... на основі трьох екзистенціалів людського існування – духовності, свободи та відповідальності» [1, с. 103]. Як констатує А. Прокоф'єв: «Сучасне язичництво являє собою комплексне світобачення, основа якого – шлях особистого самовдосконалення з використанням самостійного мислення. На думку інтелектуалів, язичництво – це Поезія; особливий мистецтвознавчо-поетичний погляд на Світ; це те, що відповідає слову «витончено». Язичник відчуває себе частиною Світу, який і є Бог, вільною творчою особистістю» [4].

В межах постмодерної парадигми, неоязичниками пропонується створення нової модифікації суспільного устрою з новою інтелектуальною екологією і принципами міжособистісних відносин, де зміна взаємовідносин суспільства і природи починається зі зміни самої структури нашого «я». Традиційне протиставлення «я» і навколишнього світу замінюється уявленням про те, що наше «я» – це поле, яке постійно розширюється, поглиблюється, зливаючись з усім існуючим на планеті. Турбота про природу стає турботою про себе, всі перепони між «я» і природою зникають, людина починає мислити «зсередини» природи. Особистість перетворюється на «еко-я», вона готова «скинути з себе тягар ототожнення тільки з людською сутністю». Людина починає говорити від імені природи. В рамках неоязичницького вчення пропонуються способи злиття з природою через ритуальні форми дій, що підключають «я» людини до великого екологічного «Я». Ідея співпраці з природою, наголошення на святості Землі і Природи присутнє в українських неоязичників, які відродження Рідної Віри пов'язують з ідеєю шанування природи, як живої істоти.

В. Крутоус говорить про зв'язок «новоязичництва» не тільки з новими релігіями, але і з усією сучасною культурою: «Феномен новоязичництва пов'язаний з системою культури як мінімум в трьох аспектах. По-перше, він є приватним проявом загальносистемних закономірностей, таких як криза культури тощо. По-друге, висхідна до Ф. Ніцше опозиція культура-контркультура виявляється базовою для формування його світоглядних основ. І, по-третє, очевидним є спорідненість новоязичництва з підсистемою так званої масової культури» [5, с. 80]. Однією з складових масової культури як засобу компенсації світоглядної кризи, стає література в жанрі «фентезі», що формує міфологічне мислення і подальшу міфотворчість. Як зауважує А. Прокоф'єв: «В своїй більшості, книги даного стилю побудовані на описі подвигів героїв у реаліях дохристиянської Русі. Головне в них – це проголошення язичницьких ідеалів, як максимально відповідних образу «справжньої людини». Дохристиянський період проголошується свого роду «золотим віком» Русі» [4].

Поширеною у сучасному неоязичництві є історіософія – узагальнена назва сукупності літературно-публіцистичних праць та ідейно-теоретичних концепцій на історичну тематику, які претендують на науковість, але не є науковими. Метою даних робіт проголошується необхідність перегляду всесвітньої та вітчизняної історії, яка склалась на основі наукових досліджень.

Як зазначалося, постмодернізм являє собою своєрідну рефлексію нового світовідчуття, він детермінований формуванням нових ментальних структур. Постмодерна культура висвітлює світоглядні зміни у свідомості європейців. Неоязичництво постає з метою «інтеграції справжніх духовних досягнень стародавніх релігійно-філософських вчень в цілісну світоглядну систему, що відповідає запитам еволюціонуючої людини» [6, с. 108]. Неоязичництву притаманний антисциєнтизм. Воно протидіє філософії Нового часу, де «знання розуміється як сила підкорення природного універсуму, засіб соціального контролю, бере гору інструментальний розум, для якого ідеал єдності Істини, Краси і Блага в житті людини виглядає позбавленим сенсу. Відбувається раціоналізація не тільки сфери економіки, але й усіх областей соціальної і політичної діяльності, формуються відповідні дисципліни наукового пізнання» [7, с. 87].

Отже, людина в епоху постмодерну прагне до нових ціннісних парадигм, не відкидаючи науку. Але вона вже не наділяє її релігійною місією, здатністю лише науковими засобами вирішувати проблеми сучасності. Неоязичницькі вчення намагаються зробити інакшим менталітет «наукової людини» з метою «екологізувати» її свідомість, розвинувши здатність людини до «діалогу» з природою. Неоязичницька система цінностей ґрунтується на бажанні відновити порушену єдність світобудови, цінність людської душі, подолання розриву між людиною і природою.

Список використаних джерел:

1. Гуцуляк, О.Б. Неоязичництво як світоглядне явище (історико-філософський аналіз) [Текст]: дис... канд. філос. наук: 09.00.05 / Гуцуляк Олег Борисович ; Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2004. – 192 с.
2. Лозко, Г. Українська Рідна Віра [Електронний ресурс] / Г. Лозко // Об'єднання рідновірів України та діаспори. – Режим доступу: <http://www.redkyb.ru/lozko/vira.html>
3. Шаян, В. Віра предків наших [Текст] / В. Шаян. – Гамільтон (Канада): Об'єднання українців Рідної віри, 1987. – Том 1. – 864 с.
4. Прокофьев, А.В. Современное славянское неоязычество [Електронний ресурс] / А.В. Прокофьев. – Режим доступу: <http://www.paganism.ru/neo-pag.htm>.
5. Крутоус, В.П. Новоязычество в современной культуре [Текст] / В.П. Крутоус // Свободная мысль-XXI. – 2000 – № 7 – С. 80.
6. Еремеев, В.Е. Теория психосемиозиса и древняя антропокосмология [Текст] / В.Е. Еремеев. – М.: АСМ, 1996. – 208 с.
7. Губман, Б.Л. Западная философия культуры XX века [Текст] / Б.Л. Губман – Тверь: ЛЕАН, 1997. – 287 с.